

MARKAZIY OSIYONING JAHON SAHNASIDA TUTGAN O'RNI

O'roqov O'tkir Azamat o'g'li

*Termiz davlat universiteti 2-kurs magistranti, Termiz arxeologiya muzeyi ilmiy
hodimi*

E-mail: Utkirurokov873@gmail.com.

Annotatsiya; Markaziy Osiyo mintaqasi tarixan, iqtisodiy, siyosiy va madaniy jihatdan o'ziga xos hudud bo'lib, uning tarkibiga O'zbekiston, Qozog'iston, Qirg'iziston, Tojikiston va Turkmaniston kiradi. Ushbu maqolada, Markaziy Osiyoning geosiyosiy ahamiyati, mintaqadagi asosiy iqtisodiy va madaniy o'zgarishlar, shuningdek, mintaqaviy hamkorlik va xavfsizlik muammolari tahlil qilinadi. Maqola, mintaqaning global va mintaqaviy o'zgarishlarga qanday javob berganini, shuningdek, yangi rivojlanish yo'llarini ko'rsatib o'tadi.

Kalit so'zlar: Markaziy Osiyo, geosiyosat, iqtisodiyot, xavfsizlik, hamkorlik, rivojlanish, madaniyat.

CENTRAL ASIA'S PLACE ON THE WORLD STAGE

Abstract: The Central Asian region is a historically, economically, politically, and culturally unique region that includes Uzbekistan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Tajikistan, and Turkmenistan. This article analyzes the geopolitical significance of Central Asia, the main economic and cultural changes in the region, as well as regional cooperation and security issues. The article examines how the region has responded to global and regional changes, as well as new development paths.

Keywords: Central Asia, geopolitics, economy, security, cooperation, development, culture.

МЕСТО ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ НА МИРОВОЙ СЦЕНЕ

Аннотация: *Центральноазиатский регион – исторически, экономически, политически и культурно уникальный регион, в который входят Узбекистан, Казахстан, Кыргызстан, Таджикистан и Туркменистан. В данной статье анализируется геополитическое значение Центральной Азии, основные экономические и культурные изменения в регионе, а также вопросы регионального сотрудничества и безопасности. В статье показано, как регион отреагировал на глобальные и региональные изменения, а также на новые пути развития.*

Ключевые слова: *Центральная Азия, геополитика, экономика, безопасность, сотрудничество, развитие, культура.*

Kirish: Markaziy Osiyo — tarixan qadimiy, ammo zamonaviy geosiyosiy jarayonlarda ham o'z o'rnini topgan mintaqqa. Bunday xususiyatlar mintaqani dunyo siyosatida va iqtisodiyotida o'ziga xos qilib ko'rsatadi. 1991-yilda sobiq Sovet Ittifoqining parchalanishidan keyin Markaziy Osiyo davlatlari mustaqil bo'lib, o'z ichki va tashqi siyosatlarini shakllantirishga kirishdilar. Bu mintaqada rivojlanishning turli yo'nalishlari mavjud bo'lib, ular iqtisodiy o'sish, siyosiy barqarorlik va xavfsizlikni ta'minlashga qaratilgan. Shu bilan birga, Markaziy Osiyo davlatlari o'rtasidagi hamkorlik va yirik qo'shni davlatlar bilan munosabatlar o'zgarib bormoqda.

Adabiyotlar tahlili va metodologiy: Markaziy Osiyo mintaqasini o'rganishda ko'plab ilmiy tadqiqotlar, asosan, geosiyosiy, iqtisodiy va madaniy masalalarni o'rganishga qaratilgan. Xususan, mintaqaning siyosiy tarixini, milliy xavfsizlik va iqtisodiy integratsiya masalalarini ko'rib chiqqan bir nechta ilmiy ishlar mavjud. Masalan, Markaziy Osiyo geosiyosatiga oid tadqiqotlar birinchi navbatda mintaqaning yirik davlatlar (Rossiya, Xitoy, AQSh) bilan aloqalarini

o'rganishga yo'naltirilgan. Metodologik jihatdan, maqolada sifatli va miqdoriy tadqiqotlar, analitik tahlil va solishtirish metodlari qo'llaniladi. Bu metodlar yordamida Markaziy Osiyo davlatlarining iqtisodiy va siyosiy rivojlanishining asosiy tendensiyalari va xavfsizlik muammolari yoritiladi. Bundan tashqari, mintaqadagi xalqaro tashkilotlar va integratsion birliklar faoliyatining tahlili ham olib boriladi.

Muhokma: Markaziy Osiyo mintaqasining hozirgi holati global siyosat va iqtisodiyotda sezilarli o'rin egallaydi. Mintaqadagi davlatlar o'rtasida o'zaro iqtisodiy aloqalar kuchayib borayotgan bo'lsa-da, siyosiy barqarorlik va xavfsizlik masalalari hamon dolzarb bo'lib qolmoqda. Mintaqada geosiyosiy raqobat, terrorizm xavfi, va ekstremizmning oldini olish uchun ko'p tomonlama hamkorlik zarur. Shu bilan birga, Markaziy Osiyo davlatlari o'rtasida madaniy aloqalar va odamlar o'rtasidagi muloqotlar ham ijobiy rivojlanmoqda.

Geosiyosiy raqobat va integratsiya: Markaziy Osiyo davlatlari global o'yinchilarning strategik manfaatlarini uchun muhim hududdir. Xitoy, Rossiya va AQSh bu mintaqada o'z ta'sirini kuchaytirishga intilmoqda. Xitoyning "Bir kamar, bir yo'l" tashabbusi Markaziy Osiyo davlatlari uchun iqtisodiy imkoniyatlar yaratishi mumkin, ammo bu jarayon o'zaro raqobat va siyosiy qarama-qarshiliklarga olib kelishi mumkin. Rossiyaning mintaqadagi ta'siri o'zining harbiy hamkorlik va xavfsizlik tizimlariga asoslanadi, ayniqsa, CSTO (Kollektiv Xavfsizlik Shartnomasi Tashkiloti) doirasida. Shuningdek, AQShning mintaqadagi siyosati xavfsizlik, demokratiya va inson huquqlari masalalariga qaratilgan.

Iqtisodiy rivojlanish: Markaziy Osiyo mamlakatlari, asosan, tabiiy resurslarga boy, bu esa ularga iqtisodiy o'sish uchun imkoniyatlar yaratadi. Qozog'istonning neft va gaz resurslari, O'zbekistonning paxta va boshqa qishloq xo'jaligi mahsulotlari eksporti, shuningdek, Turkmenistonning gaz resurslari mintaqaviy iqtisodiyotga asosiy turtki bo'lmoqda. Biroq, resurslarga asoslangan iqtisodiyotdagi yuqori darajadagi qaramlik va sanoatni diversifikatsiya qilish

zarurati mintaqada eng katta muammolardan biridir.

Xafsizlik va terrorizm: Markaziy Osiyo mintaqasida xavfsizlikka tahdid soluvchi asosiy omillar — terrorizm, ekstremizm, narkotiklar savdosi va etnik-kelgusi ziddiyatlardir. Afg'onistondagi vaziyat ham Markaziy Osiyo davlatlari uchun xavf tug'dirmoqda. Mintaqadagi xavfsizlikni ta'minlash uchun mintaqaviy va global darajada hamkorlik zarur.

Xulosa: Markaziy Osiyo mintaqasi o'zining geosiyosiy, iqtisodiy va madaniy jihatlari bilan nafaqat o'z hududidagi davlatlar, balki dunyo miqyosidagi siyosat va iqtisodiyotda ham muhim o'rin egallaydi. Mintaqaning mustaqil bo'lishi bilan, uning rivojlanish yo'llari o'zgarib, xalqaro hamkorlikni rivojlantirishga qaratilgan yangi imkoniyatlar ochildi. Biroq, siyosiy barqarorlik, xavfsizlik, iqtisodiy integratsiya va madaniy hamkorlikni mustahkamlashda hali bir qator qiyinchiliklar mavjud.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdurazakov, M. (2022). *Markaziy Osiyo: Geosiyosiy jarayonlar va xavfsizlik muammolari*. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
2. Nuriyev, R. (2021). *Markaziy Osiyoning iqtisodiy integratsiyasi: Masalalar va yechimlar*. Almaty: Qozog'iston universiteti nashriyoti.
3. Karimov, I. (2020). *Mustaqil Markaziy Osiyo davlatlari: Tarix va rivojlanish*. Tashkent: O'zbekiston davlat nashriyoti.
4. Khusanov, A. (2019). *Markaziy Osiyo va uning global siyosatda o'rni*. Bishkek: Qirg'iziston akademik nashriyoti.
5. The World Bank. (2023). *Central Asia: Economic Outlook and Challenges*. Washington, D.C.: World Bank.